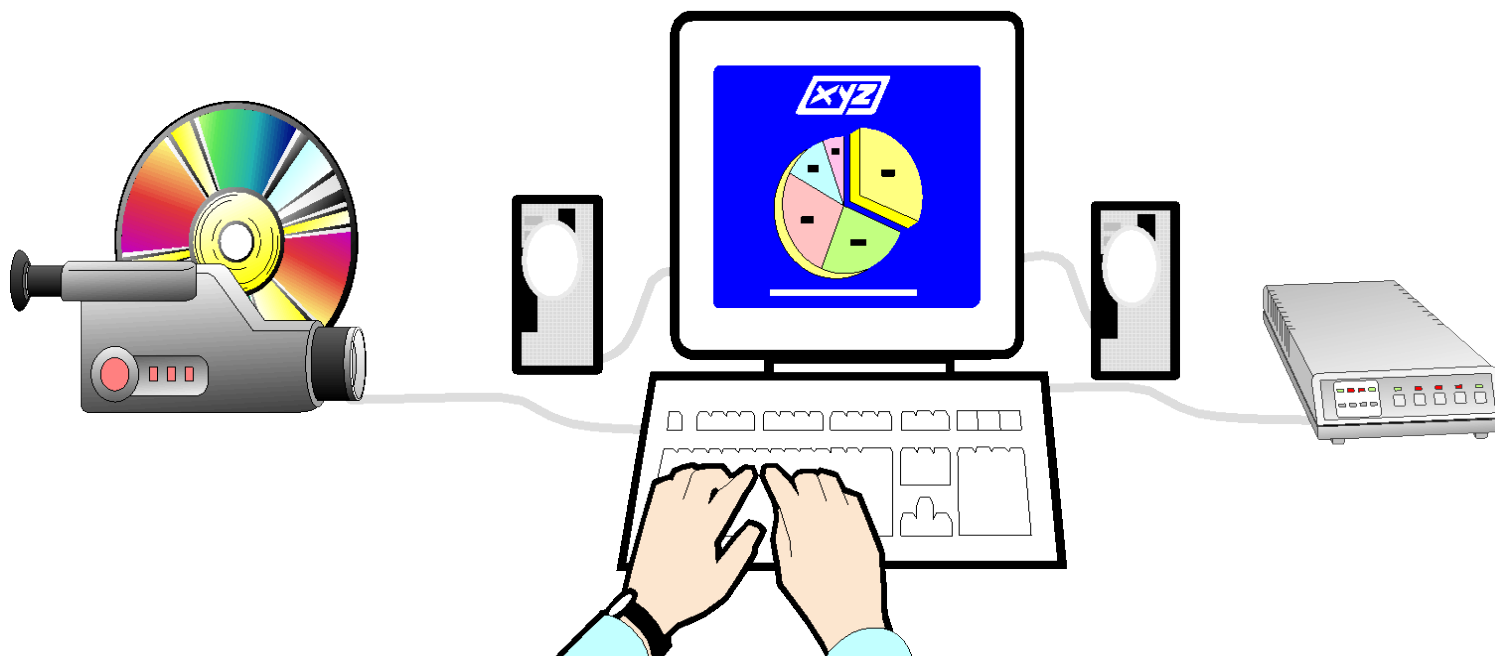

Računarski hardver

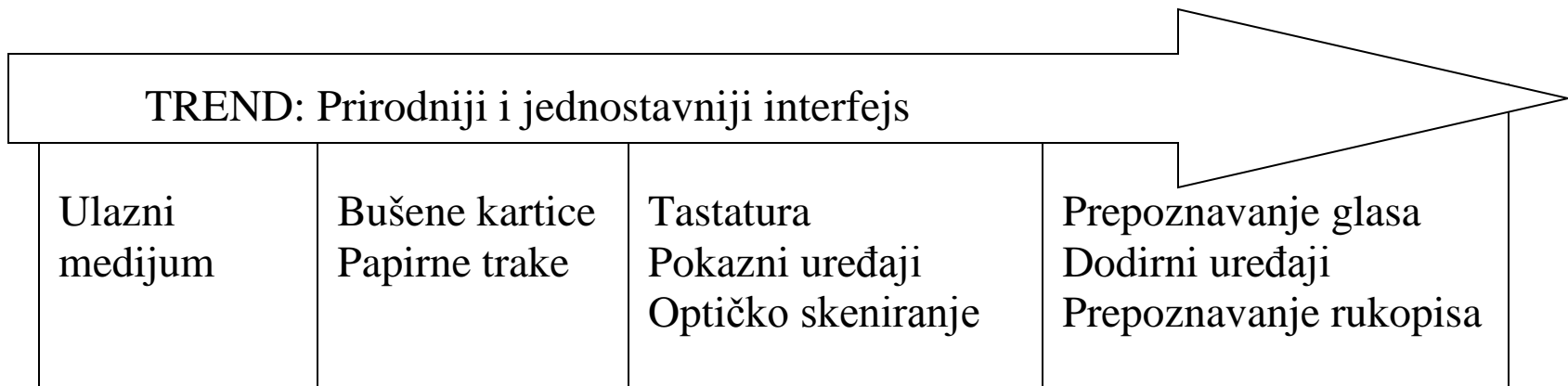

Računarske periferije

- Ulazni uređaji (tastatura, miš, skener)
- Izlazni uređaji (monitor, štampač)
- Sekundarni memorijski uređaji (hard disk, CD, DVD)

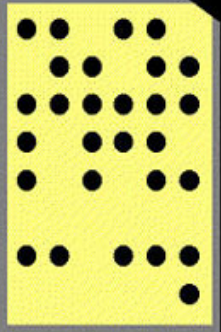
Ulazne tehnologije -trendovi

Ulazne tehnologije - trendovi

Binary Representation

32 16 8 4 2 1

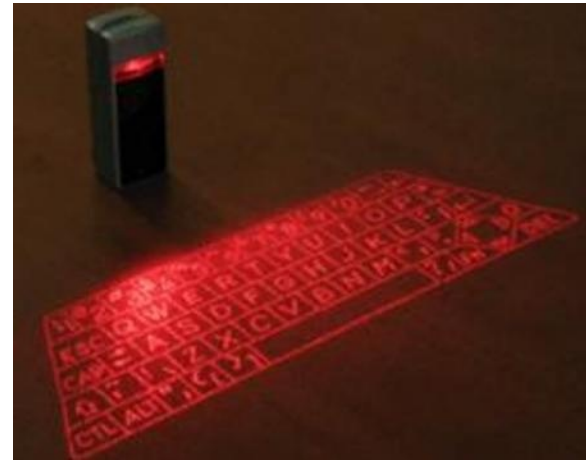

- Numbers can be converted to decimal by adding together the values of the holes, given that the first hole = 1, the second 2, etc.
- For example, 26 = $2^5 + 2^3 + 2^1 + 2^0$

- Holes represent an "on" signal.
- With 6 holes permissible, 2^6 numbers possible.

Tastatura

Ulazne tehnologije

- **Pokazni uređaji** - zadavanje komandi, izbor opcija, odgovori na promptne displeje kod grafičkog korisničkog interfejsa (GUI)
- elektronski miš, trackball, tuochpad
- dodirni ekran (touch screen)

- **Uređaji u vidu olovke** - prepoznavanje rukopisa i crtanja
- PDA olovka
- Olovka digitajzer i grafička bilježnica

FUGLY.COM

seen on <http://blog.pcnews.ro>

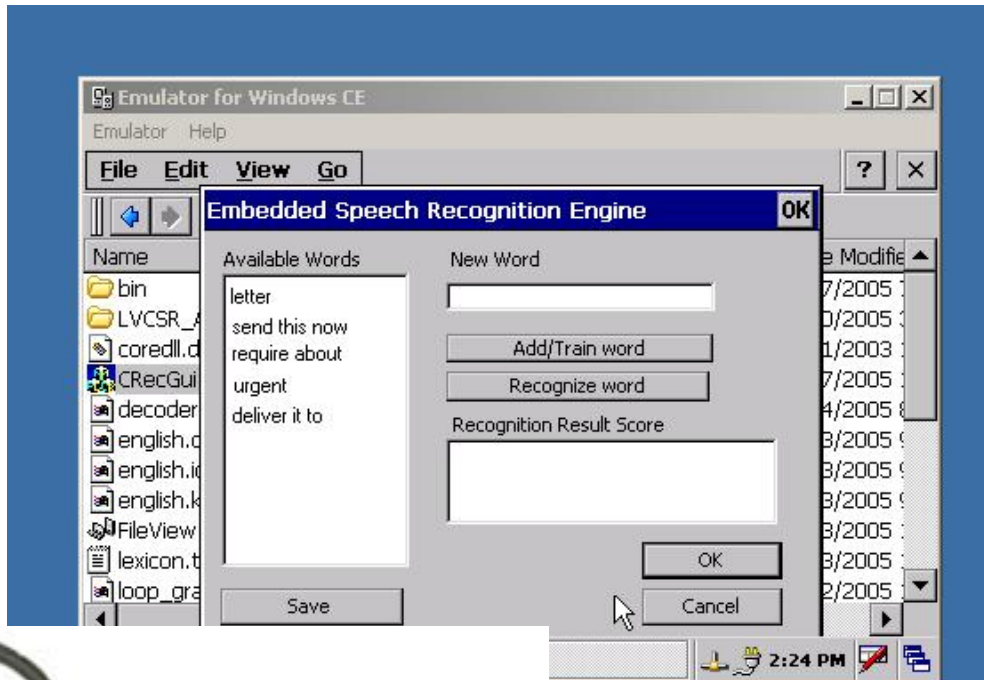

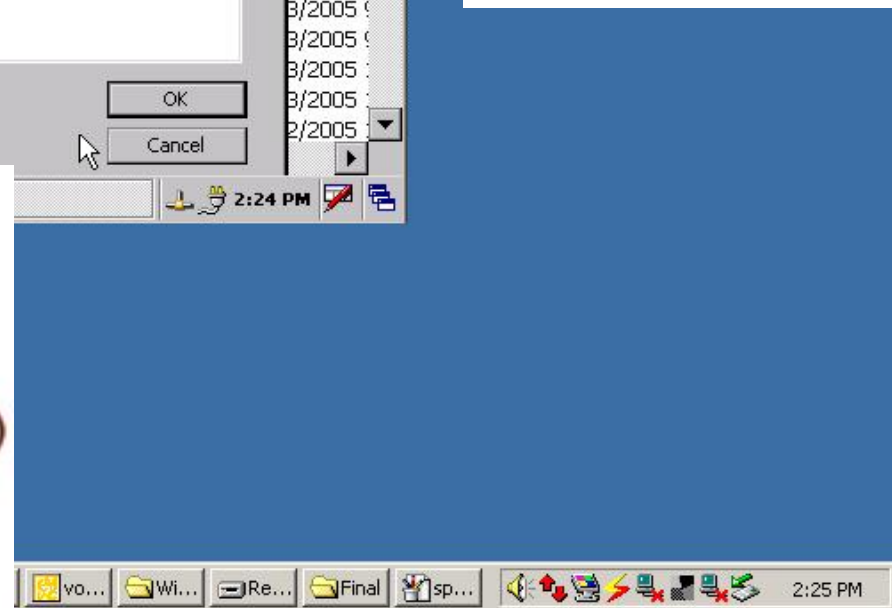

Ulazne tehnologije

- **Uređaji za prepoznavanja govora** - digitalizuju govor, kreiraju njegov zvučni uzorak, upoređuju ga sa onim koje imaju u bazi zvučnih uzoraka i tako prepoznaju riječ
- najprirodniji i najlakši metod unosa podataka
- diskretno prepoznavanja govora (pauze između riječi)
- neprekidno prepoznavanje govora (normalan konverzacioni govor)
- provjera zaliha, sortiranje avio prtljaga, govorni automati (plaćanje računa, provjera stanja akcija, upis na univerzitet,...)

HARRY PICKED A BAD TIME TO GET LARYNGITIS

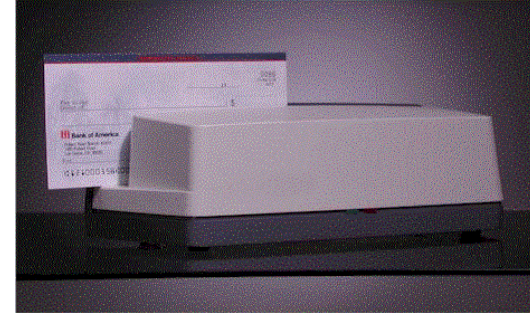
Ulazne tehnologije

- **Optički skeneri** - konvertuju tekstualne i grafičke dokumente u digitalnu formu i omogućavaju njihovo memorisanje na računaru
- koriste fotoelektrične uređaje koji reflektuju znake u svjetlosne uzorke koji se zatim dalje transformišu u elektronske signale
- desktop i web izdavaštvo, arhiviranje i efikasno pretraživanje dokumenata

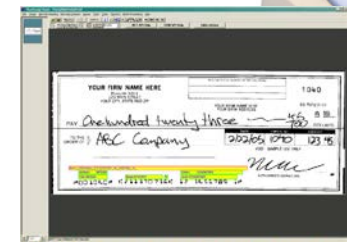
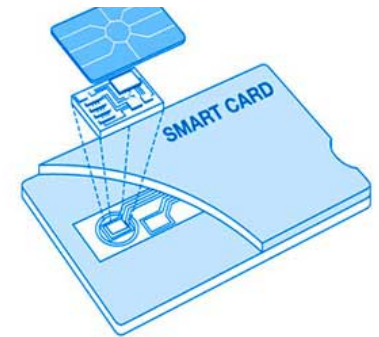
Ulazne tehnologije

- **Optičko prepoznavanje znakova (OCR)** - čitaju i prepoznaju kodove na etiketama proizvoda, kreditnim karticama, premijama osiguranja, avionskim karticama i drugim dokumentima
- Ručni štapovi za optičko skeniranje BAR kodova (UPC kod) pretvaraju kod u elektronske impulse na osnovu kojih se pronalazi i prikazuje odgovarajuća informacija o cijeni.

Ulazne tehnologije

- **Magnetne trake** – magnetisanjem oksida gvožđa upisuju se informacije (do 200 bajtova) potrebne za prepoznavanje kreditne kartice (broj računa kupca)
- **Smart kartice** (inteligentne kartice) imaju ugrađen i mikroprocesorski čip i do nekoliko kilobajta memorije na magnetnim trakama. (Ove kartice čuvaju i ažuriraju saldo)
- **Digitalne kamere** - omogućavaju smještanje fotografija i video snimaka na računar za web izdavaštvo, multimedijalne prezentacije i drugo
- **MICR tehnologija**- očitavanje znakova ispisanih magnetnim mastilom kod čekova i depozitnih slipova u bankama

Smart kartica

Izlazne tehnologije - trendovi

	Prva generacija	Druga generacija	Treća generacija	Četvrta generacija	Peta generacija
OUTPUT MEDIJI/ METODI	Bušene kartice Štampani izvještaji i Dokumenti	Bušene kartice Štampani izvještaji i Dokumenti	Štampani izvještaji i Dokumenti Video prikazi	Video prikazi Audio odgovori Štampani izvještaji i Dokumenti	Video prikazi Audio odgovori Hiperpovezani multimedijalni dokumenti

TREND: U pravcu direktnih metoda outputa koji omogućavaju prirodnu, brzu i jasnu komunikaciju.

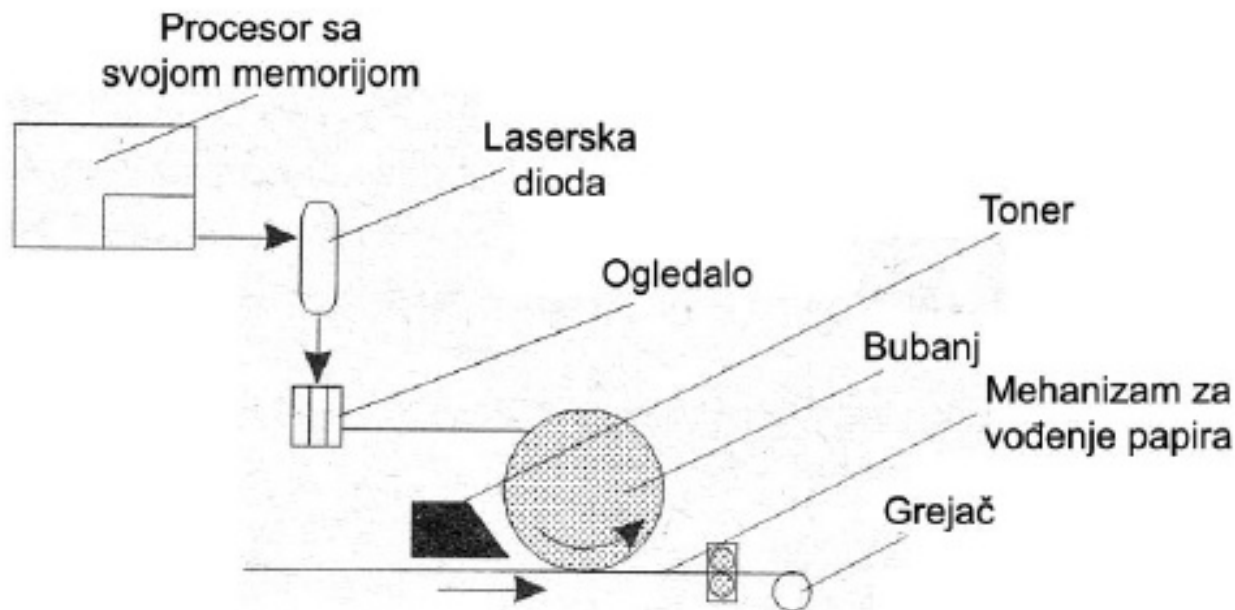
Izlazne tehnologije

- **Video monitori**
- CRT (na bazi katodne cijevi) ili ravni (LCD na bazi tečnih kristala, plasma, LED) monitori
- Kvalitet slike zavisi i od rezolucije tj. grafičke kartice
- Za multimedijalne sadržaje potrebni su monitori sa visokom rezolucijom
- **Štampači**
- Matrični (nekoliko stranica u minuti)
- Laserski (više stranica u minuti)
- Višenamjenski (fax, kopiranje i drugo)

CRT i ravni monitori

Laserski štampač-komponente i princip rada

Štampači-matrični, laserski, ploter

Memorijske tehnologije - trendovi

	Prva generacija	Druga generacija	Treća generacija	Cetvrta generacija	Peta generacija?
PRIMARNA MEMORIJA	Magnetni kalem	Magnetno jezgro	Magnetno jezgro	LSI poluprovodnički memorijski cipovi	VLSI poluprovodnički memorijski cipovi
TREND: usmjereni ka velikim kapacitetima koristeći manja mikroelektronska kola					
SEKUNDARNA MEMORIJA	Magnetna traka Magnetni kalem	Magnetna traka Magnetni disk	Magnetni disk Magnetna traka	Magnetni disk Optički disk Magnetna traka	Optički disk Magnetni disk
TREND: usmjeren ka masivnim kapacitetima koristeći magnetne i optičke medije					

- Ultra brzi medijumi imaju veću cijenu po bajtu i obično su manjeg kapaciteta
- Medijumi velikog kapaciteta imaju manju cijenu ali su sporiji

Svi memorijski medijumi uvećavaju brzinu i kapacitet a smanjuju cijenu!

Osnove kompjuterskog memorisanja

- Podaci se memorišu kroz prisustvo i odsustvo elektronskih ili magnetnih signala tj. u **binarnom brojnom sistemu (0,1)**
- Za elektronska kola provodno stanje predstavlja binarnu 1 a neprovodno 0
- Magnetni medijumi ova dva stanja predstavljaju različito polarisanim magnetnim poljima (+, -)
- BIT - najmanji dio podatka (0 ili 1)
- BAJT - 8 bita, 1 karakter (slovo, cifra ili neki drugi znak)

Osnove kompjuterskog memorisanja

- ASCII kodiranje (American Standard Code for Information Interchange)

5 - 00110101

A - 01000001

B - 01000010

Mjerne jedinice za kapacitet memorije

- 1KB (kilobajt) = 1024 bajta
- 1MB (megabajt) = 1024 KB (oko milion bajta)
- 1GB (gigabajt) = 1024 MB (oko bilion bajta)
- 1TB (terabajt) = 1024 GB (oko trilion bajta)

$$K = 1024 = 2^{10}$$

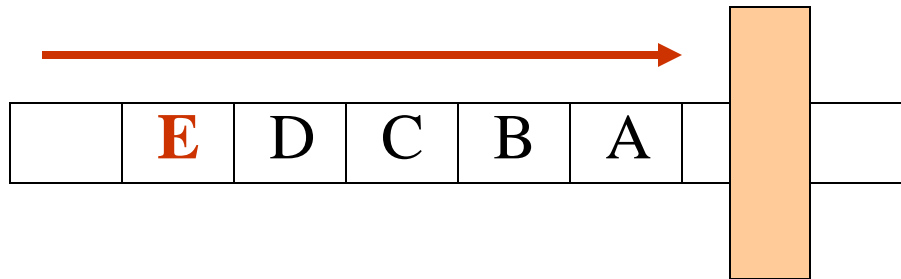
$$10 \text{ MB} = 10\,485\,760 \text{ bajta}$$

Direktni i sekvencijalni pristup

- Direktni pristup - random acces
- Svakom elementu podatka (bajtu ili riječi) pridružuje se jedinstvena adresa na osnovu koje mu se pristupa direktno
- Sekvencijalni pristup
- Podaci se memorišu u unaprijed definisanoj sekvenci (numeričkom poretku). Podatku se pristupa tako što se mora pristupiti svakom podatku koji je u sekvenci prije njega.

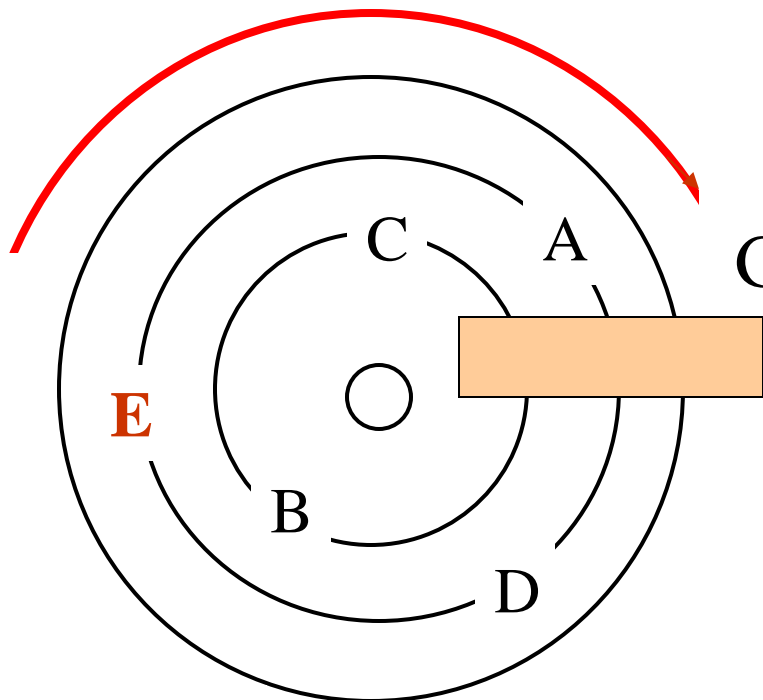
Direktni i sekvencijalni pristup

Glava za čitanje i upisivanje

Sekvencijalni

Glava za čitanje i upisivanje

Direktni

Primarna (poluprovodnička) memorija

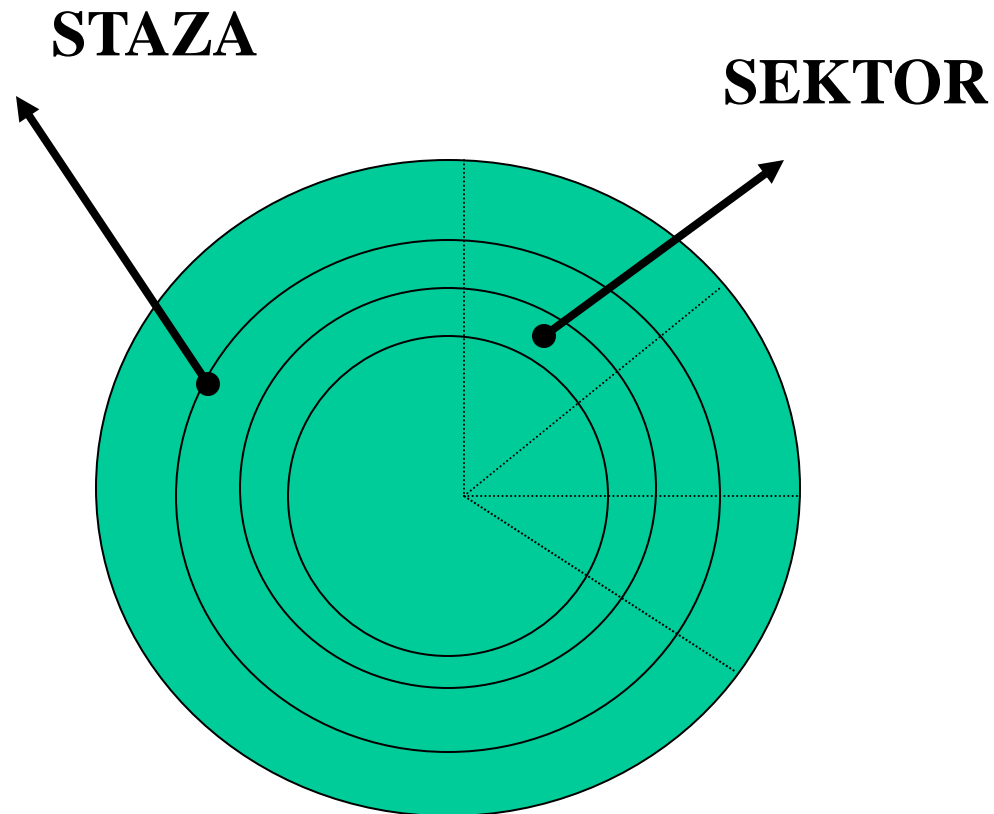
- Karakteristike
- Pozitivne: mala veličina, velika brzina, otpornost na potrese i visoke temperature
- Negativne: nepostojanost - gubitkom električnog napajanja sadržaj memorije se briše
- rješenje: baterijsko napajanje ili kontinuirano presnimavnje na trajne memorijske uređaje

- **RAM (Random Access Memory)** - memorija sa slučajnim pristupom
- Svakoj memorijskoj poziciji se može pristupiti (citati) i promijeniti sadržaj (pisati) (memorija za čitanje i upisivanje, read/write memorija)
- **ROM (Read Only Memory)** - memorija samo za čitanje.
- Sadržaj ove memorije može biti čitan ali ne i presnimljen (obično sadrže kontrolne instrukcije i dijelovi OS koje proizvođač snimi tj. isprogramira)
- **PROM (Programmable ROM)** - može biti isprogramirana naknadno poslije proizvodnje (trajno)
- **EPROM (Erasable Programmable ROM)**- (privremeno) tj. može se brisati

Sekundarna (magnetna) memorija

- **Magnetni disk**
- metalni disk presvučen oksidom gvožđa
- Podaci se zapisuju na koncentričnim stazama (tankim namagnetisanim tragovima) u vidu binarnih cifara tj. ASCII kodova
- Na jednoj traci može biti zapisano nekoliko hiljada bajtova a na licu diska ima više stotina staza
- Disk se rotira oko vertikalne osovine brzinom od 3600 do 7600 rpm -obrtaja u minuti
- Podaci se čitaju pomoću elektromagnetne R/W glave kojom upravlja pristupni uređaj

- Podacima se pristupa direktno na osnovu jedinstvene adrese. Adresa se formira pomoću staza i sektora

Tipovi magnetnih diskova

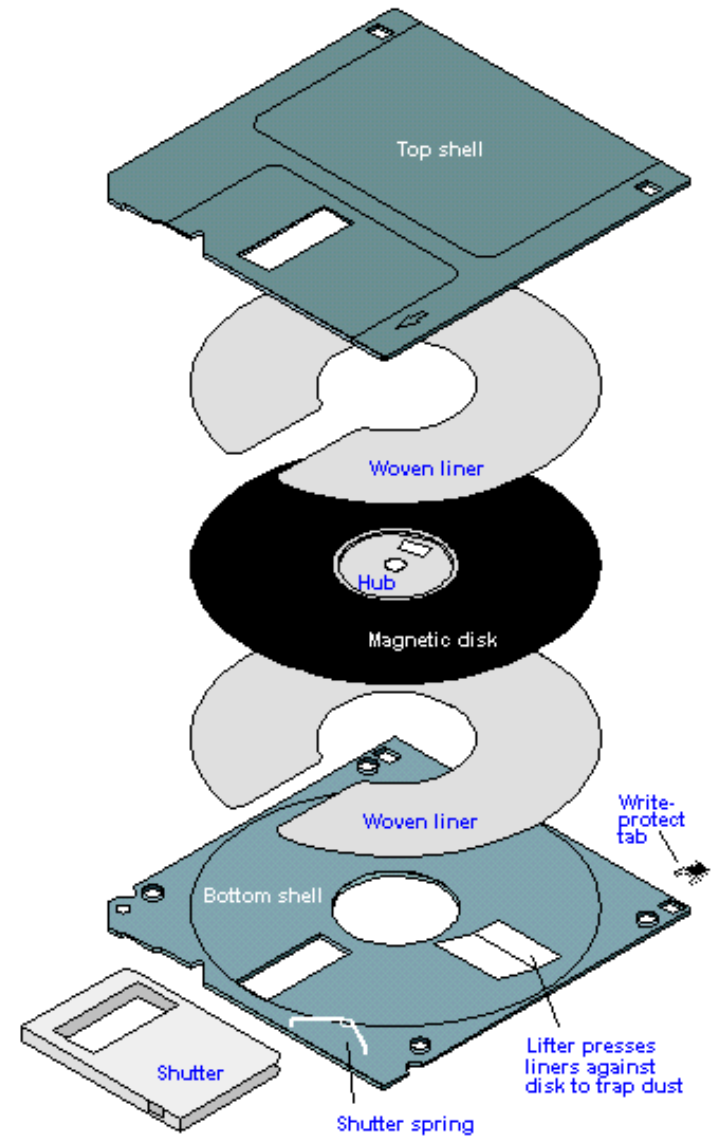
Flopy disk (disketa)

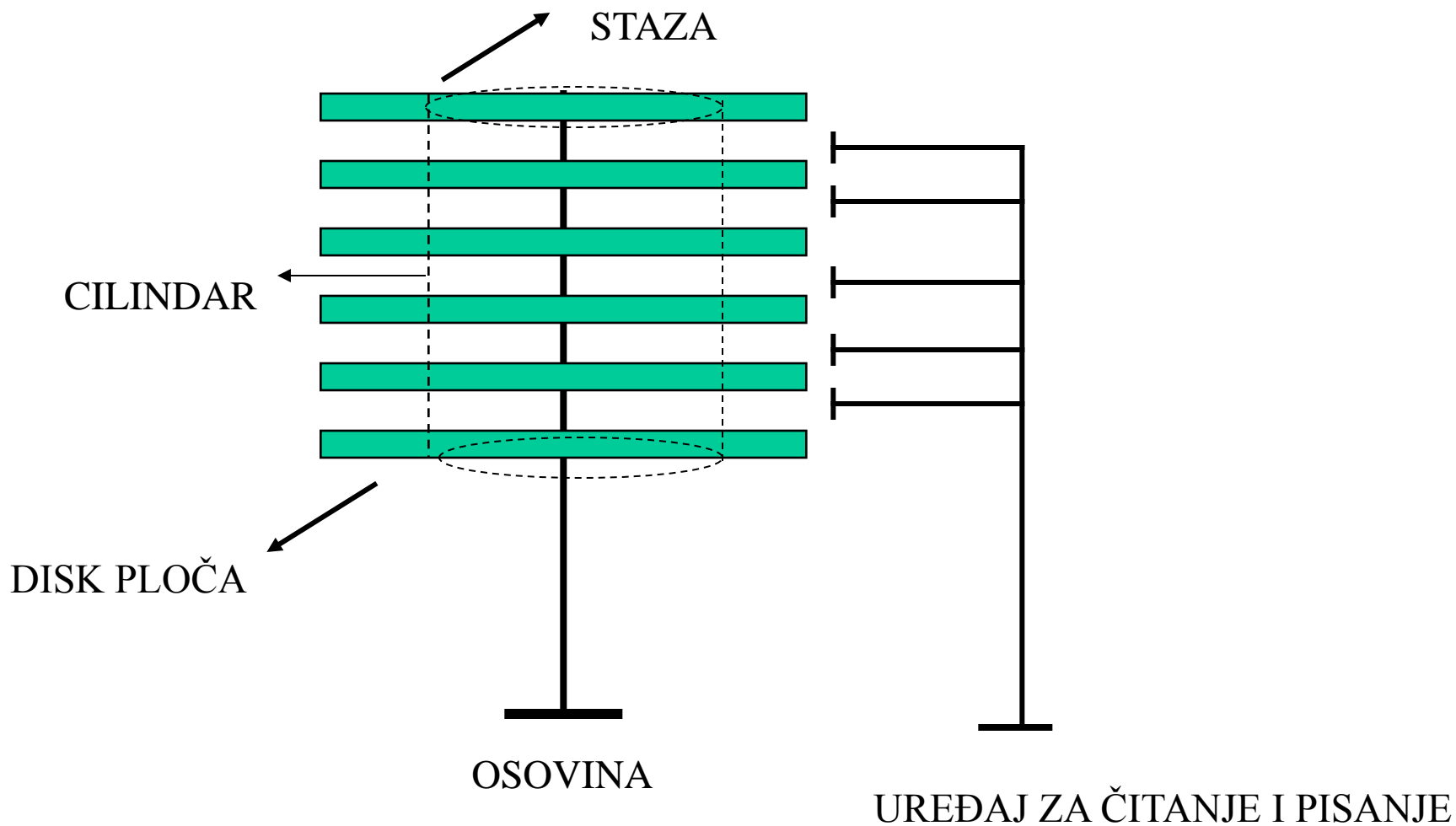
- prenosivi medijum
- kapacitet: 3,5 inča, 1.44MB

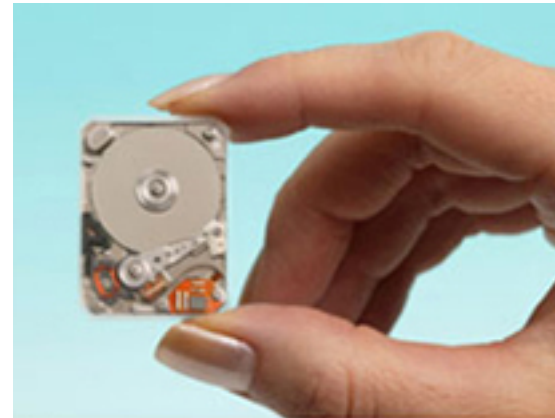
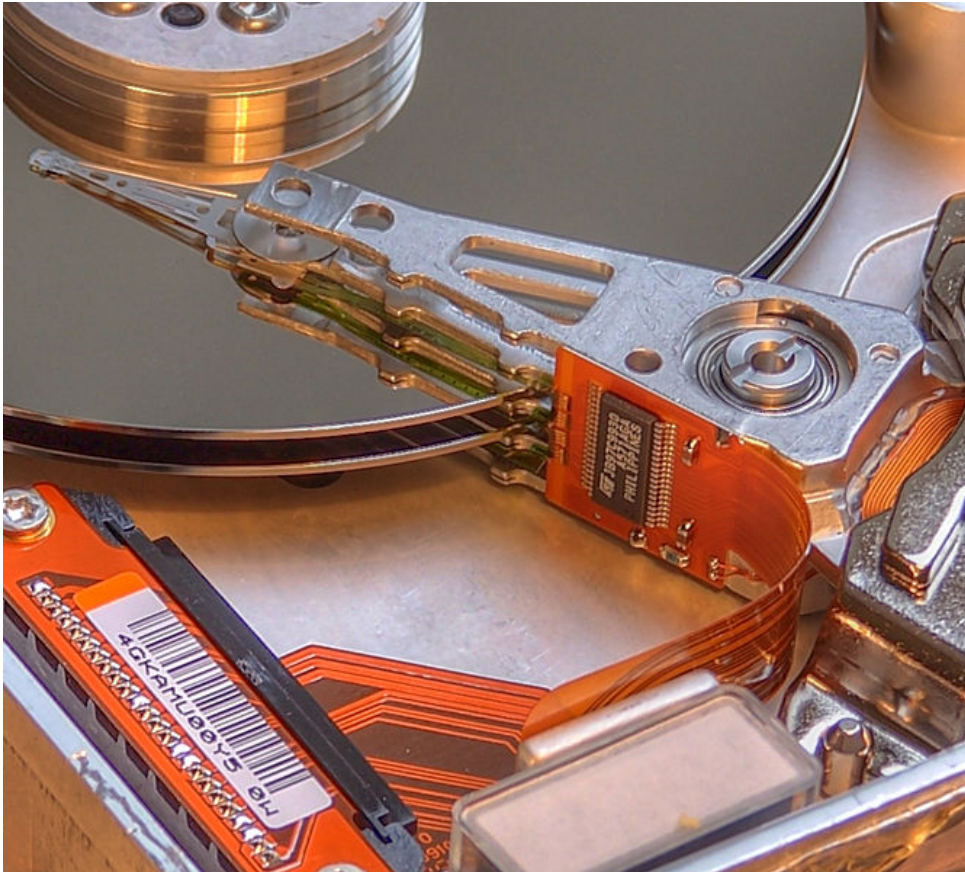
Hard disk

- fiksiran u kućištu računara
- sastoji se od više magnetnih diskova na vertikalnoj osovini između kojih se nalaze R/W glave
- kapacitet: nekoliko stotina MB do nekoliko GB)

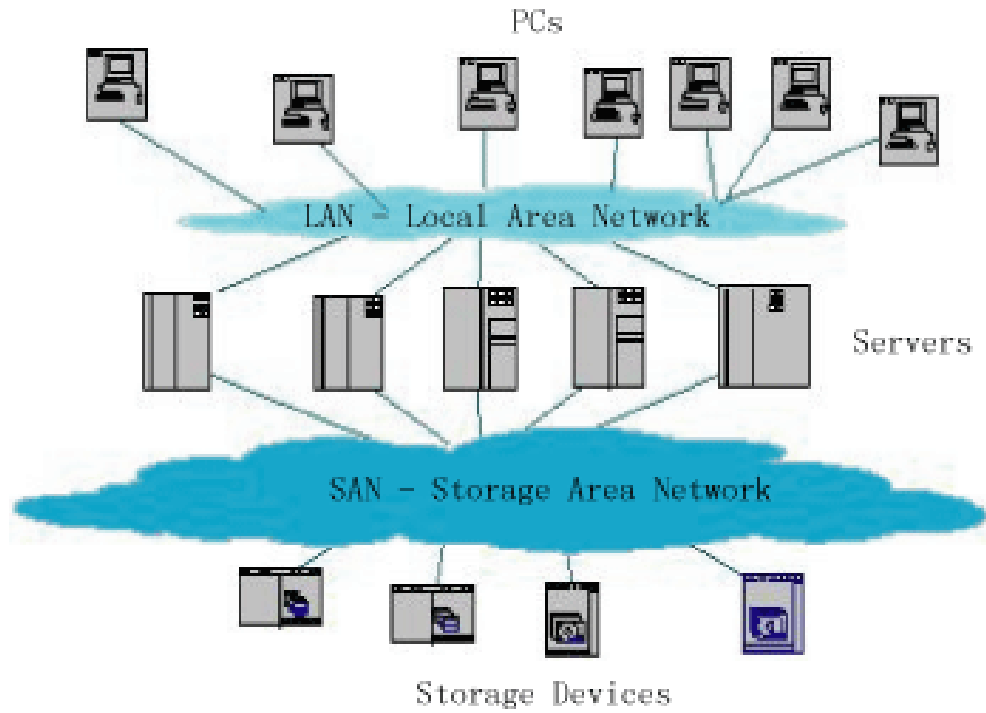

Eksterni hard disk

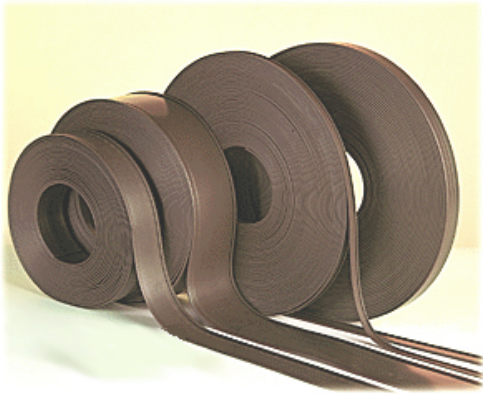
Sekundarna (magnetna) memorija

- **RAID (Redundant Arrays of Independent Disks)** - niz više međusobno povezanih hard diskova (6 do 100) zajedno sa mikroprocesorom koji njima upravlja
- obezbjeđuju ogromne memorijske kapacitete (mnogo gigabajta) i veliku brzinu pristupa podacima (paralelni pristup diskovima)
- takođe obezbjeđuju sigurnosnu zaštitu jer se podaci kopiraju na više diskova (redundansa)
- **SAN (Storage Area Network)** povezivanje više RAID jedinica fiber optičkim kablom

Sekundarna (magnetna) memorija

- **Magnetna traka**
- Sekvencijalni pristup, povoljna za batch (paketno) memorisanje
- Ima nižu cijenu od magnetnog diska
- Javlja se u vidu kalema ili kertridža (kasete)
- Grupisanjem nekoliko stotina kasete kojim upravlja robotička tehnologija postiže se velika brzina i kapacitet
- Koristi se za arhiviranje i backup (rezervne kopije podataka)

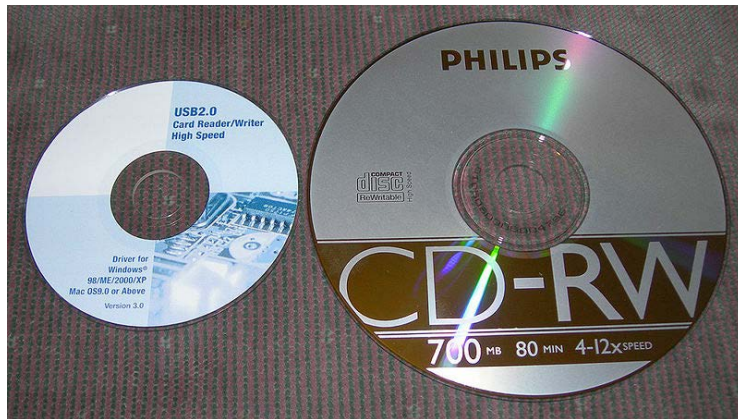
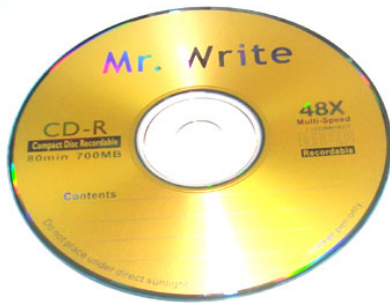
Sekundarna (optička) memorija

- **Optički diskovi**
- Podaci se snimaju laserski tako što se prave mikroskopska udubljenja na spiralnim trakama na površini diska.
- Laserski uređaj čita binarne kodove podataka prezentovane tim udubljenjima
- Memorišu podatke gustinom mnogo većom nego magnetni diskovi, ali imaju mnogo manju brzinu upisivanja podataka i skuplji su.
- Koriste se najviše za image i multimedijalne podatke (katalozi, prezentacije, enciklopedije,...)

- **CD-ROM (Compact Disk-Read Only Memory)**
- prečnika 12 cm, kapacitet više od 600 MB (kao 400 floppy diskova ili 300000 stranica teksta)
- kupuju se nasnimljeni i ne mogu se presnimavati
- **CD-R (Compact Disk- Recordable)**
- omogućavaju snimanje podataka (narezivanje) ali samo jednom, dok se čitati mogu više puta - **WORM** (write once, read many) tehnologija
- **CD-RW (CD - Rewritable)**
- omogućavaju snimanje i brisanje podataka
- sadržaj se briše laserskim topljenjem udubljenja na površini diska a magnetno optičkim tehnikama je moguće izmijeniti reflektivne osobine udubljenja iz jednog pravca u drugi mijenjajući tako 1 u 0 i obrnuto tj. mijenjajući podatke⁴¹

- **DVD (Digital Video Disk)**
  - kapacitet od 4.7 do 8.5 GB na obje strane
  - veoma visok kvalitet memorisanja image, audio i video podataka
  - DVD - ROM (filmovi)
  - DVD-RAM (arhiviranje i backup masivnih i multimedijalnih podataka)
- DVD-R i DVD-RW

Blu-ray disk do 50 GB

Naslednik DVD diskova

Flash memorije

- EEPROM memorija
- Brisanje i programiranje na nivou velikih blokova pa su brže od EPROM memorija
- Nedostaci: ograničeno presnimavanje, teška optimizacija iskorištenosti memorije, visoka cijena po GB

